

104.000 kilometer in een rolstoel

De tot aan zijn nek verlamde Grubbenvorstenaar Jan Bruynen (44) trekt er dagelijks op uit met zijn elektrische rolstoel. Inmiddels heeft hij meer dan 104.000 kilometer op de teller staan, in zeven jaar tijd. Hij maakte diverse penibele situaties mee.

GRUBBENVORST
DOOR LEON JANSSEN

Goed om zich heen kijken om de omgeving op zich in te laten werken, zit er voor Jan Bruynen niet in als hij onderweg is met zijn rolstoel. Hij bestuurt zijn voertuig namelijk met zijn kin. Een blik opzij zou hem in de sloot of tegen een boom langs de weg doen belanden. En toch, met al die beperkingen betekent de rolstoel voor hem de weg naar de vrijheid. De enige weg.

Met al het andere wat Jan Bruynen wil ondernemen, moet hij geholpen worden. De Grubbenvorstenaar liep tijdens een motorcrossongeval in 1981 een nekdwarslaesie op. Twee jaar later kreeg hij last van hevige pijn. Therapie, medicijnen, morfine, psycholoog, gebedsgenezers, acupunctuur, zelfs operaties mochten niet baten. Het onderzoek vanuit het Venlose ziekenhuis werd zeven jaar later gestopt. De oorzaak van de pijn werd nooit gevonden. De pijn werd zijn vaste begeleider.

Zijn rolstoel stond ondertussen nagenoeg ongebruikt in de schuur. Pas toen de 44-jarige accepteerde dat hij nooit meer van de pijn af zou komen en ermee zou moeten leren leven, waagde hij ook 'de stap' naar buiten. Eerst nog heel voorzichtig. Vijfhonderd meter van huis en dan weer terug. Maar allengs werden zijn tochten uitgebreider. „Je was gewend dat er altijd iemand bij je was”, vertelt Jan Bruynen. „Je moet jezelf overwinnen, drempels overschrijden om alleen op pad te durven gaan. Stel de rolstoel stopt ermee, of je komt vast te zitten in de modder, krijgt een lekke

Jan Bruynen uit Grubbenvorst reed in zijn topjaar meer dan twintigduizend kilometer in zijn elektrische rolstoel. foto Gé Hirdes

band en er is niemand om je te helpen. Of er gaat een daas of horzel op je gezicht zitten. Die kun je niet weggagen ook al steekt ze je.”

Nadat hij in 1999 kantje boord had gelegen op de intensive care, kreeg hij zijn lang verwachte nieuwe rolstoel. Een snellere en solidere all-terrain type. Jan Bruynen zwoer dat hij er het jaar daarop 10.000 kilometer mee zou rijden. „Ik had de lat heel hoog gelegd, wilde dat voor mezelf. Het had ook iets te maken met de hang naar onafhankelijkheid. Ik wilde niet de hele tijd thuis zijn, zodat vooral mijn moeder veel werk met me had. Als ik weg was, betekende dat ook een ontlasting voor haar. En was ze blij als ze me weer thuis zag komen. In dat jaar reed ik 10.500 kilometer. Mijn tochten namen steeds extremere vormen aan. Nieuwsgierigheid dreef me steeds verder. Met de accu van de rolstoel kan ik zo'n vijftig tot zestig kilometer rijden. Met aanhanger en extra ac-

cu zo'n negentig kilometer. Mijn rolstoel brengt me naar Roermond, Deurne, Nederweert, Kevelaer. Zeg maar de hele regio in een straal van 35, 40 kilometer. En ik heb al drie keer 's nachts de Kennedymars uitgereden. In 2002 had ik mijn top. In dat jaar reed ik 20.600 kilometer, gemiddeld meer dan vijftig kilometer per dag. Ja, ik besef ook wel dat dat overdreven veel is. Zeker als je bedenkt dat de rolstoel maar tien kilometer per uur rijdt.”

Als hij 's morgens heeft gegeten en de wijkverpleegkundige hem verzorgd en gewassen heeft, wordt hij door zijn broer Ernest in de rolstoel gezet en gaat hij op pad. Zo rond twaalf uur. Voor het avondeten is hij weer thuis. Met verhalen over wat hij gezien heeft. En beelden, want sinds enkele jaren heeft hij een camera op zijn rolstoel. Die bedient hij via een blaaspijpje, evenals zijn mo-

biële telefoon voor moodgevalen. „Dat mobieltje heb ik pas tweeënhalve jaar”, zegt Jan Bruynen. „Dankzij mijn vrienden die me ook aan de camera hielpen. Voor die tijd kon ik me nooit melden als er iets mis was. Zo heb ik eens vele uren midden in een bos gestaan. De rolstoel had het door een elektrische storing begeven. Het was herfst en het regende. Je kunt niks. Toevallig kwam er iemand van IKL langs met de auto. Die heeft me geholpen. Of die keer dat ik bij iemand op bezoek wilde gaan en achterom reed. Het was ergens achteraf. Ik kwam vast te zitten bij de vijver. Het begon al schemerig en koud te worden. Een half uur later komter een man achterom lopen. De familie waar ik op bezoek wilde gaan, had hem haardhou beloofd. Dat kwam hij ophaalen. De familie zelf was twee weken met vakantie in Zwitserland...”

Echte doodsangster stond de Grubbenvorstenaar toen zijn

rolstoel door een storing stopte en vanzelf achteruit begon te rijden. Jan Bruynen: „Ja, kunt niet zomaar achterom kijken waar je naartoe gaat. Je kunt alleen zien wat er voor je gebeurt. Dat is echt beangstigend. Aan de hand van de markeringen, kon ik de rolstoel op de weg houden. Maar je rijdt wel tegen het verkeer in. Tegen een boom zetten is geen optie, voor hetzelfde geld kom je in een sloot terecht. Al staat er maar een halve meter water in, ik zou erin verdrinken. Uiteindelijk zag ik een busje aankomen. Ik ben midden op de weg gaan rijden, zodat het me niet in kon halen: De chauffeur had toen in de gaten dat er iets mis was. Hij stopte, sprong uit het busje en rende achter me aan. Pas toen hij de noodstop indrukte, stond ik stil.” Ook aan het moment dat Jan Bruynen een spoorwegovergang over wilde steken en toen pech kreeg, denkt hij niet graag terug. Een stuurstang klemde, waardoor de achterwielen van de rolstoel dwars bleven staan.

Hij ziet dat moment nog meermaals aan zich voorbijkomen. Midden op het spoor bleef hij staan. Hij kon wel rondjes draaien, maar kwam niet meer van zijn plek. In de verte zag hij de lichtjes van de trein al aankomen. „Het ergste was eigenlijk nog dat er een aantal auto's voor de overweg stond te wachten. Niemand deed wat. Die wil zelfmoord plegen, zullen ze wel gedacht hebben en bleven gewoon in de auto zitten. In gedachten zag ik al de gezichten van mijn vader en moeder als de politie aan de voordeur zou komen: Jan was het moe, hij is dood. Dan voel je je pas echt afhankelijk. Want zelfmoord plegen, dat is wel het laatste wat ik wil. Toen hoorde ik een stem achter me: Wat is er aan de hand? Ik zit vast, zei ik, schop tegen het wiel. De man trapte en de stuurstang van de rolstoel kwam los zodat ik verder kon rijden. Net op tijd, ik hoorde de trein achter me voorbij razen. Menigeen zou van zo iets zo angstig worden dat hij er niet meer met de rolstoel op uit zou durven gaan.”

Voor Jan Bruynen is het echter de enige mogelijkheid om te proeven wat vrijheid en onafhankelijkheid is. Zelf kunnen bepalen waar hij heen gaat. „En toch, af en toe voel ik me schuldig, dat ik alleen maar wat rondrij en niets nuttigs kan doen. Ik zou ook liever werken voor mijn geld. Mijn grote geluk is dat ik ondanks mijn handicap nog thuis kan en mag wonen bij m'n vader en m'n broer, mijn moeder is helaas overleden. Ik maak dan wel mijn filmpjes die af en toe op de lokale tv worden uitgezonden en ik hou soms lezingen voor vrouwenbonden en ouderenverenigingen, waar dan ook mijn Jan-en-allemant filmpjes vertoond worden, maar ik zou graag meer willen. Een dvd uitgeven met eigen films of gesponsorde kilometers rijden voor het goede doel. Iets voor de maatschappij terug doen. Lotgenoten vertellen over wat het is om vijftig jaar gehandicapt te zijn en wat je ondanks dwarslaesie toch nog kunt doen. Want het had ook nog minder kunnen zijn. Het voelt vaak als een gevangenis, opgesloten in je eigen lijf. Gevangen in je eigen lichaam. Ik heb dan nog het voordeel dat ik 'de bajes' mee naar buiten kan nemen.”